

Τεχνολογικό
Πανεπιστήμιο
Κύπρου

Τμήμα
Καλών Τεχνών

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Ακαδημαϊκό Έτος: 2025-2026

Εαρινό Εξάμηνο

FAR 491 ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ.

Διδάσκοντες: Δρ. Στρατής Πανταζής, Δρ. Κωνσταντίνος Αργιανάς

Πτυχιακή Εργασία

«Girlhood»

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΜΥΡΙΑΝΘΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Αρχαικό οικογενειακό άλμπουμ.....	6
1.1: Φωτογραφίες δεκαετίας του 80	6
1.2: Επιλογή φωτογραφιών.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ζωομορφισμός και σύμβολα.....	11
2.1: Ανάλυση των συμβολών.....	11
2.2: Ο ρόλος του κόκορα στην καλλιτεχνική πρακτική.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ο ρόλος των εμπειριών στην διαμόρφωση της ταυτότητας.....	14
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	16
ΕΙΚΟΝΕΣ: Έργα της καλλιτεχνικής πρακτικής	17
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	25

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία διερευνά τη σχέση ανάμεσα στη μνήμη, την ταυτότητα και τις κοινωνικές δομές μέσα από τη μελέτη οικογενειακών φωτογραφικών άλμπουμ της κυπριακής κοινωνίας της μεταπολεμικής περιόδου (1975–1980). Μέσα από τη ζωγραφική με λάδι σε καμβά, επιχειρείται η επαναπροσέγγιση και η επανερμηνεία των οικογενειακών φωτογραφιών, με στόχο την ανάδειξη αφανών αφηγήσεων και συμβολισμών που σχετίζονται με τη συλλογική και προσωπική μνήμη.

Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται το οικογενειακό φωτογραφικό άλμπουμ ως φορέας πολιτισμικών και κοινωνικών νοημάτων, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο οι εικόνες συμβάλλουν στη διαμόρφωση ταυτοτήτων και στην αναπαραγωγή κοινωνικών

προτύπων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις πατριαρχικές αναπαραστάσεις που εμφανίζονται μέσα στις οικογενειακές φωτογραφίες της κυπριακής κοινωνίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η χρήση του ζωομορφισμού και των συμβόλων στην καλλιτεχνική πρακτική. Ειδικότερα, εξετάζεται η μορφή του κόκορα ως συμβολικό στοιχείο, αλλά και σε σχέση με προσωπικές μνήμες και βιώματα.

Στο τρίτο κεφάλαιο διερευνώνται ζητήματα έμφυλης ταυτότητας και η εμπειρία του να είναι μια γυναίκα μέσα σε μια πατριαρχική κοινωνία. Μέσα από θεωρητικές προσεγγίσεις και προσωπικούς προβληματισμούς, εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο οι κοινωνικές αντιλήψεις και οι οικογενειακές δομές επηρεάζουν τη διαμόρφωση της γυναικείας ταυτότητας.

Μέσα από αυτή τη διαδικασία, η ζωγραφική λειτουργεί ως μέσο αναστοχασμού, επαναδιαπραγμάτευσης της μνήμης και κριτικής προσέγγισης κοινωνικών και πολιτισμικών δομών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Οι αέναα υπαρκτές εικόνες θεώνται με τα μάτια της φαντασίας του καθενός, σύμφωνα με την κατάσταση στην οποία βρίσκεται... Σε διαφορετικούς ανθρώπους φαίνονται διαφορετικές, όπως κι όλα τ' άλλα πράγματα.» (Μπλέικ 2006 : 5)

Μέσα από μια εικόνα έχουμε τη δυνατότητα να αφήσουμε την φαντασία μας να δημιουργήσει δικούς μας συνειρμούς και αναγνώσεις. Έτσι και εγώ, μέσα από τη δική μου ματιά, βρίσκω στα οικογενειακά άλμπουμ τις δικές μου αναγνώσεις, καθώς και μια πηγή έμπνευσης και δημιουργίας μέσα από μια ζωγραφική προσέγγιση.

Η παρούσα πρακτική διερευνά τη μνήμη, τις ρίζες και τα ίχνη που αφήνει ο χρόνος στην προσωπική και συλλογική εμπειρία. Μέσα από τη ζωγραφική με λάδι σε καμβά, επιχειρώ να ανασυνδέσω το παρελθόν με το παρόν, αναδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο εικόνες, αναμνήσεις και σύμβολα συμβάλλουν στη διαμόρφωση της ταυτότητας. Η φωτογραφία είναι ένα μέσο που, πέρα από την αισθητική και την ομορφιά που μπορεί να έχει ως εικόνα, αποτελεί και μια πολύ σημαντική πηγή πληροφορίας και γνώσης. Μέσα από αυτήν μπορούμε να καταγράψουμε στιγμές, πρόσωπα, καταστάσεις και γεγονότα που διαφορετικά ίσως να χάνονταν με τον χρόνο. Η γνώση και η πληροφορία μεταδίδονται μέσα από τα γραπτά κείμενα, την προφορική αφήγηση από στόμα σε στόμα, αλλά και μέσα από τη φωτογραφία. Από τη στιγμή που ανακαλύφθηκε, η φωτογραφία δημιούργησε έναν μεγάλο πλούτο καταγραφής, καθώς αποτυπώνει ιστορικά, πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα με έναν άμεσο και ουσιαστικό τρόπο. Μια εικόνα έχει τη δύναμη να μεταφέρει συναισθήματα, να αφηγείται ιστορίες και να διατηρεί ζωντανές μνήμες και εμπειρίες ανθρώπων και εποχών.

Στο κέντρο της εργασίας βρίσκεται η διερεύνηση των έμφυλων ρόλων, ειδικότερα, εξετάζεται κατά πόσο οι έμφυλες δυναμικές μετακινούνται και επαναπροσδιορίζονται ή, αντίθετα, παραμένουν παγιωμένες, καθώς και το πώς αυτές οι δομές συνεχίζουν να ασκούν κοινωνική και προσωπική πίεση στα υποκείμενα. Η ζωγραφική λειτουργεί ως χώρος διαπραγμάτευσης, όπου το παρελθόν και το παρόν συνδιαλέγονται, αναδεικνύοντας εντάσεις, επαναλήψεις και μετατοπίσεις. Οι έμφυλοι ρόλοι διαμορφώνονται μέσα από τις διαφορετικές προσδοκίες που έχουν οι άνθρωποι και οι κοινωνίες απέναντι στα άτομα, ανάλογα με το φύλο τους. Οι αντιλήψεις αυτές συνδέονται άμεσα με τις αξίες τις παραδόσεις και τις κοινωνικές πεποιθήσεις που επικρατούν σε κάθε εποχή και κοινωνικό περιβάλλον. Μέσα από την αλληλεπίδραση του ατόμου με την κοινωνία, καθορίζονται πρότυπα συμπεριφοράς που θεωρούνται αποδεκτά ή κατάλληλα για γυναίκες και άνδρες. Σε πολλές κοινωνίες για μεγάλο διάστημα επικρατούσε η αντίληψη ότι οι γυναίκες έχουν περισσότερο φροντιστικό και συναισθηματικό χαρακτήρα. Για αυτόν τον λόγο, ο γυναικείος ρόλος συνδεόταν κυρίως με το σπίτι, την ανατροφή των παιδιών και τη φροντίδα της οικογένειας. Αντίστοιχα, οι άνδρες θεωρούνταν υπεύθυνοι για την ηγεσία και την οικονομική στήριξη του σπιτιού. Ο ανδρικός ρόλος παρουσιαζόταν ως εκείνος του προστάτη και του ανθρώπου που λαμβάνει τις σημαντικές αποφάσεις για την οικογένεια.

Μέσα από αυτή τη διαδικασία, η ζωγραφική μετατρέπεται σε έναν τρόπο αναζήτησης και επαναπροσδιορισμού της μνήμης, της ταυτότητας και των κοινωνικών ρόλων. Οι οικογενειακές φωτογραφίες λειτουργούν όχι μόνο ως αρχεία προσωπικών στιγμών, αλλά και ως φορείς εμπειριών, συμβόλων και κοινωνικών αντιλήψεων που μεταφέρονται μέσα στον χρόνο. Μέσα από τη δική μου εικαστική προσέγγιση επιχειρώ

να επανεξετάσω αυτές τις εικόνες, να αναδείξω τις αφηγήσεις που κρύβουν και να δημιουργήσω έναν διάλογο ανάμεσα στο προσωπικό βίωμα και τη συλλογική μνήμη. Έτσι, η εργασία αυτή αποτελεί μια προσπάθεια κατανόησης του τρόπου με τον οποίο το παρελθόν συνεχίζει να επηρεάζει το παρόν, τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Αρχειακό οικογενειακό άλμπουμ.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία διερευνά τη σχέση μεταξύ ζωγραφικής και φωτογραφίας, εστιάζοντας ειδικότερα στη χρήση οικογενειακών φωτογραφικών άλμπουμ ως πηγή έμπνευσης και ως φορέων πολιτισμικών και κοινωνικών νοημάτων. Μέσα από την καλλιτεχνική πρακτική, επιχειρείται η επανερμηνεία φωτογραφιών που προέρχονται κυρίως από την κυπριακή κοινωνία της μεταπολεμικής περιόδου (1975–1980), με στόχο την ανάδειξη των αφανών αφηγήσεων που αυτές εμπεριέχουν. Οι φωτογραφίες, αν και συχνά αντιμετωπίζονται ως απλές αποτυπώσεις της πραγματικότητας, στην ουσία λειτουργούν ως ενεργά μέσα κατασκευής νοήματος. Δεν καταγράφουν απλώς στιγμές, αλλά οργανώνουν τρόπους θέασης, αναπαράγουν κοινωνικές αξίες και διαμορφώνουν συλλογικές ταυτότητες. Ιδιαίτερα στο πλαίσιο της κυπριακής κοινωνίας, οι εικόνες συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας εθνικής και πολιτισμικής αφήγησης, η οποία μεταφέρεται από γενιά σε γενιά μέσα από οικογενειακά αρχεία. Τα οικογενειακά φωτογραφικά άλμπουμ αποτελούν έναν ιδιαίτερο χώρο όπου η ιδιωτική μνήμη συναντά τη συλλογική ιστορία. Μέσα από την επιλογή, τη διάταξη και τη διατήρηση συγκεκριμένων εικόνων, κατασκευάζεται ένα αφήγημα που δεν είναι ουδέτερο. Αντιθέτως, αντανakλά τις κυρίαρχες κοινωνικές δομές, τις πολιτισμικές αξίες και τις ιδεολογίες της εποχής. Με αυτόν τον τρόπο, το άλμπουμ λειτουργεί ως ένα πολιτισμικό εργαλείο που συμβάλλει στη διατήρηση και αναπαραγωγή κοινωνικών προτύπων. (Pasia, 2023)

Ιδιαίτερη σημασία στην παρούσα εργασία έχει η διερεύνηση των πατριαρχικών αναπαραστάσεων που εντοπίζονται στις οικογενειακές φωτογραφίες. Συχνά, οι ανδρικές μορφές προβάλλονται ως κεντρικές και κυρίαρχες, ενώ οι γυναικείες παρουσίες εμφανίζονται περιθωριοποιημένες ή δευτερεύουσες. Αυτή η οπτική ιεράρχηση δεν είναι τυχαία, αλλά αντικατοπτρίζει βαθύτερες κοινωνικές αντιλήψεις σχετικά με το φύλο, την εξουσία και τον ρόλο του ατόμου μέσα στην οικογένεια και την κοινωνία. Παράλληλα, οι φωτογραφίες λειτουργούν ως μέσα μεταφοράς ιδεολογιών, οι οποίες συχνά δεν γίνονται άμεσα αντιληπτές. Μέσα από εικόνες καθημερινότητας, γάμων, εορτών και οικογενειακών στιγμών, μεταδίδονται μηνύματα που αφορούν τον ρομαντισμό, την πολιτική κατάσταση, τις κοινωνικές σχέσεις και τις πολιτισμικές αξίες. Αυτές οι εικόνες συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας συλλογικής μνήμης, η οποία παρουσιάζεται ως φυσική και αυτονόητη, ενώ στην πραγματικότητα είναι κοινωνικά κατασκευασμένη.

Η ζωγραφική, ως μέσο επαναπροσέγγισης αυτών των εικόνων, προσφέρει τη δυνατότητα κριτικής επεξεργασίας τους. Μέσα από τη μεταφορά της φωτογραφίας στον ζωγραφικό χώρο, δημιουργείται μια απόσταση που επιτρέπει την επανεξέταση των νοημάτων της. Η καλλιτεχνική παρέμβαση δεν αναπαράγει απλώς την εικόνα, αλλά την αποδομεί και την επανασυνθέτει, αναδεικνύοντας στοιχεία που ενδεχομένως παραμένουν αόρατα στην αρχική τους μορφή. Η επιλογή των φωτογραφιών που έχουν ένα σημαντικό ρολό στην καλλιτεχνική πρακτική μου, είναι αυτές που έχουν το έντονο στοιχείο της κυπριακής κουλτούρας, όπως στις μαζώξεις, με τα έντονα λαϊκά οικογενειακά τραπέζια. Στις περισσότερες φωτογραφίες, υπάρχουν μόνο άνδρες να κάθονται στο φαγοπότι, αποτυπώνοντας την διασκέδαση και ποιος είναι ο ρόλος τους.

Από την άλλη μεριά, οι γυναίκες εμφανίζονται κυρίως σε στιγμές εργασίας και φροντίδας. Στα κυπριακά τραπέζια ακόμη ως και στις μέρες μας υπάρχει αυτός ο διαχωρισμός στους ρόλους των φύλων. Για παράδειγμα, το να μαγειρεύουν, να κάνουν όλες τις προετοιμασίες που απαιτούνται να γίνουν, παραμένουν ευθύνες των γυναικών. Επίσης, η ιεραρχία στο πώς κάθονται στα τραπέζια, μπροστά μπροστά όλοι οι άνδρες, γύρω από τον οικοδεσπότη και στην συνέχεια ακολουθούν οι γυναίκες. Αυτά είναι κάποια από τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα που παρατήρησα κατά την ερευνά μου.

Επομένως, σκοπός της πρακτικής μου είναι, να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο οι εικόνες λειτουργούν ως εργαλεία πολιτισμού και ιδεολογίας, αλλά και να εξετάσει το πώς μπορούν να επανανοηματοδοτηθούν μέσα από τη σύγχρονη καλλιτεχνική πρακτική. Στην ανάλυση και την εικαστική επεξεργασία οικογενειακών φωτογραφιών, επιχειρείται η αποκάλυψη των κοινωνικών μηχανισμών που διαμορφώνουν την εικόνα της κυπριακής ταυτότητας, καθώς και η κριτική προσέγγιση των πατριαρχικών δομών που αυτή εμπεριέχει.

[Εικ. 1. Φωτογραφίες από το οικογενειακό άλμπουμ δεκαετίας του 80.]